

LUND UNIVERSITY

Fantasticul, straniul și miraculosul în Aranca, știma lacurilor de Cezar Petrescu

Bagiu, Lucian Vasile; Bâgiu, Paraschiva

Published in:
Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica

2018

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Bagiu, L. V., & Bâgiu, P. (2018). Fantasticul, straniul și miraculosul în Aranca, știma lacurilor de Cezar Petrescu. *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica*, 19(2), 68-76.

Total number of authors:
2

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

FANTASTICUL, STRANIUL ȘI MIRACULOSUL ÎN *ARANCA, ȘTIMA LACURILOR DE CEZAR PETRESCU*

Asist. univ. dr. Lucian Vasile BÂGIU
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia
Prof. gr. I Paraschiva BÂGIU
Grădinița „Scufița Roșie”, Alba Iulia

Abstract: *The essay follows the theoretical framework of the fantastic as settled by Tzvetan Todorov and aims at identifying the place of the Romanian novella within this classification. For the fantastic as strangeness the essay identifies within the novella: the hesitation of the reader between the reality and the imaginary, the events as a result of one's imagination due to madness or to dream; the hesitation of the reader between the reality and the illusion, trying to find a reasonable explanation for the events, the possibility of an illusion of the narrator (delirium as a result of malaria) or of a hoax played to the narrator. The essay considers all the same the presence of pure strangeness within the novella, mastered through the infusion of fear. For the miraculous, the acceptance of the supernatural, the essay illustrates the presence of the ghosts within the story of the novella; the essay points out stylistic reasons for placing the novella within the exotic miraculous. In the end, as a result of endless exemplifications for the constant hesitation of the narrator, the essay proves that the Romanian fantastic novella serves as a good analytical material for the theoretical approach of Tzvetan Todorov.*

Key words: *Cezar Petrescu, exotic, fantastic, fear, ghosts, illusion, imaginary, miraculous, strangeness, supernatural, Tzvetan Todorov.*

1. Introducere: accepțiuni ale fantasticului, în interpretarea lui Tzvetan Todorov¹

În ce măsură *Aranca, știma lacurilor* aparține genului fantastic nu poate fi relevant decât ca urmare a unei riguroase analize textuale. Vom lua în considerare amplul și documentatul studiu al lui Tzvetan Todorov² și nu numai pentru a încadra pertinent fantasticul istoriei nuvelistice și fantasticul povestirii acestei istorii.

---

¹ Eșafodajul de teorie literară din prezentul articol este o reluare a celui folosit în subcapitolul „Fantasticul” din Lucian Vasile Bâgiu, *Valeriu Anania. Scriitorul*, Cluj-Napoca, Limes, 2006, p. 133-144.

² Tzvetan Todorov, *Introducere în literatura fantastică*. În românește de Virgil Tănase. Prefață de Alexandru Sincu. Editura Univers, 1973.

Încercând o definiție a fantasticului exegetul menționează două accepțiuni ale teoriei literaturii: „... ori este vorba de o înșelăciune a simțurilor, de un produs al imaginației, și atunci legile lumii rămân ceea ce sunt, ori evenimentul s-a petrecut într-adevăr, face parte din realitate, dar atunci realitatea este condusă de legi care ne sunt necunoscute.”³. Surprins între aceste două chei de interpretare a unui fenomen aparent inexplicabil, fantasticul rămâne definit ca „ezitarea cuiva care nu cunoaște decât legile naturale pusă față în față cu un eveniment în aparență supranatural.”⁴.

Ezitatea aceasta a cititorului, de regulă prin intermediul unui personaj al istoriei narative, întreține o percepție ambiguă asupra evenimentelor și instituie „fantasticul”. Vom puncta câteva definiții luate în considerare de Tzvetan Todorov, extrase din texte „canonice”: Castex în *Le Conte fantastique en France (Povestirea fantastică în Franța)*: „Fantasticul...se caracterizează...printr-o irumpere brutală a misterului în cadrul vieții reale.”; Louis Vax, în *L'Art et la Littérature fantastique (Arta și literatura fantastică)*: „Povestirea fantastică...vrea să ne prezinte niște oameni asemenea nouă, locuitori ai lumii reale în care ne aflăm și noi, azvârlîți dintr-o dată în inima inexplicabilului.”. Roger Caillois, în *Au cœur du fantastique (În inima fantasticului)*: „Orice fantastic este o încălcare a ordinii recunoscute, revărsare a inadmisibilului în sânul inalterabilei legalități cotidiene.”⁵.

Misterul pare a fi o stare de fapt cotidiană a istoriei nuvelei, care se organizează în jurul consecințelor dispariției neexplicate a contesei Aranca. Dar se ascunde o capcană: *are încredere naratorul în supranaturalul condus de legi necunoscute* realității aparente sau, ironic, ia în calcul posibilitatea unei explicații raționale a aparentului mister? În funcție de atitudinea sa vom releva în ce măsură istoria nuvelei se înscrie în dimensiunea fantasticului.

Ezitatea cititorului, mediat de un personaj, poate fi de două feluri: între real și *iluzoriu*, caz în care cititorul are dubii cu privire la interpretarea care trebuie dată evenimentelor perceptibile și se întreabă dacă nu este supus unei păcăleli sau unei erori de percepție; între real și *imaginar*, caz în care cititorul se întreabă dacă ceea ce i se pare că a perceput nu e rodul imaginației. În ambele variante cititorul și personajul ezită în a decide dacă ceea ce percep ține sau nu de „realitatea” înțeleasă în mod curent. Louis Vax susținea că „arta fantastică ideală știe să se mențină în incertitudine”⁶, iar Tzvetan Todorov argumentează că, în fapt, fantasticul nici nu există decât atâta vreme cât se menține această incertitudine, ezitare. Imediat ce aceasta este abandonată, pășim în alte două genuri limitrofe, *straniul* sau *miraculosul*.

³*Ibidem*, p. 42.

⁴*Ibidem*.

⁵Apud Tzvetan Todorov, *op. cit.*, p. 43-44.

⁶*Ibidem*, p. 62.

Ezitatea, ca marcă definitorie a fantasticului, în a decide dacă evenimentele percepute țin sau nu de „realitate” este ilustrată repetat și întreținută constant. Punctul de inflexiune este la jumătatea textului nuvelei, loc în care naratorul încă mai privește ironic ambele variante ale fantasticului, atât explicarea rațională a supranaturalului, prin iluzia provocată de malarie, fantasticul-straniu: “Ia seama, anofelul!”; cât și supranaturalul acceptat ca atare, fantasticul-miraculos: „Și stafii!, am spus din capătul scării, cu un râs stupid.”⁷.

2. Fantasticul-straniu

Fantasticul-straniu sau „supranaturalul explicat” s-ar defini prin faptul că evenimentele care par supranaturale primesc o explicație rațională. Suprimarea supranaturalului se produce prin explicații diverse, cum ar fi întâmplarea, coincidențele, visul, drogurile, înscenările, iluziile simțurilor, nebunia. Aceste motivări pot fi grupate în funcție de *opозиția real-imaginar*, caz în care nu s-a produs nici un eveniment supranatural pentru că nu s-a produs niciun eveniment. Ceea ce credem a fi perceput este rodul imaginației dereglate: vis, nebunie, droguri. În funcție de *opозиția real-iluzoriu*, evenimentele au avut loc într-adevăr, dar sunt reductibile la explicații raționale: întâmplare, înșelăciune, iluzie.

Fantasticul-straniu este de regăsit cu prisosință în *Aranca, știma lacurilor*.

2.1. În cadrul *opозиției real-imaginar* o explicație sugerată inițial vag în text ar putea fi chiar **nebunia**: „Un capriciu ereditar și risipelnic al defunctului conte Kemény, în a cărui familie această nebunie nu fusese nici cea dintâi, nici cea de pe urmă.”⁸; pentru ca apoi sugestia să devină explicită: „Mai 1890. Contele Andor capătă, după mai multe indicii, siguranța că este spiritul reîncarnat al cavalerului Ștefan Koloman Andrei Kemény...”⁹, iar nebunia, certificată medical: „Iunie 1916. Contele Andor e grav bolnav. Delir, de data asta fără febră. Un medic, chemat de la Pesta, ordonă imediata îngrijire într-un sanatoriu.”¹⁰; „21 decembrie 1926. Contele Andor moare octogenar în sanatoriul Sf. Gellert din Budapesta, după ce timp de zece ani își pierduse cu desăvârșire rațiunea și se socotea reîncarnarea terestră a cavalerului Ștefan Koloman Andrei Kemény.”¹¹; „... cavoul acesta al cărților, unde-și slujea liturghiile ocultiste groful cuprins de sminteală...”¹². Avem așadar prezentată nebunia unui personaj protagonist din istoria de odinioară a nuvelei, contele Andor, tatăl contesei Aranca. Dacă reținem acest „handicap” al personajului defunct putem să

⁷Cezar Petrescu, *Aranca, știma lacurilor* în vol. *Omul din vis. Nuvele și povestiri*, București, Editura Minerva, 1989, p.482.

⁸*Ibidem*, p. 459.

⁹*Ibidem*, p. 470.

¹⁰*Ibidem*, p. 473.

¹¹*Ibidem*, p. 475.

¹²*Ibidem*, p. 496.

urmărim o parte din istoria nuvelei prin prisma unei constante degenerări a facultăților mintale ale celui care își închipuie că este martor și protagonist al unor evenimente inventate, inconștient, de el însuși, dar care în realitate nu există. Se marchează astfel o motivare logică a opoziției dintre real și imaginar, oferindu-se o cheie de interpretare, a fantasticului-straniu. Ezitarea cititorului e suprasolicitată prin sugerarea unei posibile eredități a nebuniei și în cazul contesei Aranca, precum și a ocurenței nebuniei și în cazul altor personaje din istoria de odinioară și din prezent a nuvelei (cum ar fi slugile castelului).

Pe aproape întreg parcursul istoriei nuvelei naratorul personaj însă va da dovadă de (și chiar își va impune) o maximă luciditate, pe care va încerca să nu o abandoneze vreodată. Este un artificiu prin care ni se readuce constant aminte că evenimentele pot avea o explicație rațională, fără însă ca aceasta să ne fie neapărat impusă.

Adrian Marino observa că unul dintre *Caprichos* de Goya are drept legendă: „Fantezia părăsită de rațiune naște monștri.”¹³. Exegețul român consideră aceasta „... o situație simbolică pentru desăvârșita iraționalitate a fantasticului împins – prin însăși logica sa interioară – spre extrema limită a pierderii funcțiunii realului: nebunia.”¹⁴. Interesant însă că este citat Nerval, care se întreabă, lucid, dacă starea de alienare „... n-a fost mai *adevărată* decât ceea ce pare azi explicabil și natural.”¹⁵. Concluzia, aplicabilă întru totul și nuvelei *Aranca, știma lacurilor*, ar fi că pe măsură ce povestea fantastică scapă controlului rațiunii logice, ea seduce prin „rațiunea” sa artistică.

Opoziția real-imaginar se poate realiza și prin intermediul *visului*. Adrian Marino observa în paralel cu Tzvetan Todorov că „... visul fiind «metoda» cea mai normală și universală de «adormire» a rațiunii, oniricul – sub toate formele – constituie un domeniu de predilecție a fantasticului. În măsura în care visul se suprapune realității, se confundă cu ea, o prefigurează sau o substituie, ne aflăm în plin regim fantastic.”¹⁶. Nerval, în prefața la *Les Filles du feu* afirma: „... realitatea care devine vis și visul realitate”, „creatoare a unui univers care îi aparține numai lui.”¹⁷. Visul ca atare este mai puțin explicit prezent în istoria analizată, dar sugestia influenței stărilor onirice asupra percepției evenimentelor de către personajul narator este imensă. Astfel, în urma consumării unei sticle de vin străvechi, naratorul pare a plonja în perceperea unei realități imaginare, determinate fie de influența drogului, fie de vis: “Rândurile jucau, deșirându-se și împletindu-se; înțelesul cuvintelor se risipea, lunecându-mi din minte. /.../ I-am ridicat mai târziu, când o ceață s-a pus între privire și carte. Toată încăperea

¹³Apud Adrian Marino, *Fantasticul în Dicționar de idei literare*, I, Editura Eminescu, 1973, p. 669.

¹⁴*Ibidem*.

¹⁵*Ibidem*.

¹⁶*Ibidem*.

¹⁷Apud Adrian Marino, *op. cit.*, p. 669.

era învăluită de negură.”¹⁸. Astfel, ultima parte a istoriei nuvelei poate primi o altă explicație rațională, a unei lumi pur imaginare: întocmai cum odinioară totul se petrecea în mintea contelui datorită nebuniei, în prezent totul se petrece în mintea naratorului, datorită drogului și visului. Ezitarea cititorului e întreținută însă până la final și dincolo de acesta, ceea ce ne oprește chiar în pragul abandonării grilei de interpretare fantastice și acceptării aceleia a straniului pur, suspendați undeva între cele două genuri.

2. 2. *Fantasticul-straniu* este determinat însă și de ***opoziția real-iluzoriu***, în care evenimentele au loc indubitabil, dar se afirmă dubii cu privire la interpretarea care trebuie conferită acestora, existând probabile explicații raționale aparentelor fenomene fantastice. O astfel de explicație rațională este eroarea de percepție, ***iluzia***(delirul, în text) determinată de malarie: „Aistea-s basme din proști. Află dumneata, dragă domnule, că merem într-un ținut blăstămat și stricat de ape. (...) Bălți înseamnă țânțari. Țânțarii înseamnă friguri. (...) / fui silit să recunosc implacabila logică a d-rului Silvestru Hotăran. / (...) / Încă n-au ieșit pe pe-ntregul din rândul animalelor și i-au îndobitocit mai vârtos frigurile și delirium. (...) Neam cu sângele otrăvit din tată în fiu de aerul rău pe care-l răsuflă și de hematozoar. Ci cred că nici soarta familiei Kemény nu-i mai străină de aceste bălți, blestematele! (...) / Pe măsură ce înainta, am înțeles că dă o însemnătate exagerată și, desigur, destul de simplistă, țânțarilor.”¹⁹; „Iulie 1874. Conte Andor cade la pat. Febră, viziuni, delir. (Anofelul! Dă din cap tovarășul meu de drum.) / ... / Iunie 1880. Conte Andor cade la pat, de unde nu se mai ridică până în septembrie. Febră, viziuni, delir. Îi apare întâia oară arătarea cavalerului Ștefan Kemény.”²⁰; „Mai 1883. Conte Andor e din nou bolnav. Febră, delir, viziuni. /.../ Iunie 1887. Conte Andor se îmbolnăvește din nou. Febră, delir, viziuni. /.../ Iulie 1892. Febră, insomnie, delir.”²¹; „Slugi bătrâne și cu mintea bolnavă de nălucile frigurilor.”²². Delirul cauzat de malarie îi este atribuit inclusiv naratorului, în ultima replică a nuvelei: “A spus bine medicul. Ai încă febră!”²³. Prin urmare, întâmplările straniei ale istoriei nuvelei, atât cele de odinioară, cât și cele din prezent își pot afla o explicație rațională printr-o iluzie repetată, statornică, o eroare de percepție determinată de malarie indusă tuturor locuitorilor castelului de către țânțarii anofeli din mlaștinile insalubre ale domeniului.

Opoziția real-iluzoriu devine explicabilă rațional și printr-o banală păcăleală, prin ***înșelăciune***. Și această explicație este exprimată în textul nuvelei, cu precizarea că înșelăciunea este atribuită, în trecut, unui cuplu de parapsihologi șarlatani care părăsesc domeniul nobiliar al contelui Andor

¹⁸Cezar Petrescu, *op. cit.*, p. 497.

¹⁹*Ibidem*, p. 462-463.

²⁰*Ibidem*, p. 468.

²¹*Ibidem*, p. 469-470.

²²*Ibidem*, p. 476.

²³*Ibidem*, p. 507.

însușindu-și numeroase bijuterii prețioase, pe când în prezent naratorul atribuie înșelăciunea, paradoxal, fantomei contesei Aranca!... : „- Așadar, toată miza în scenă! Am hohotit tare, toate vicleşugurile unui film misterios! Ce proști ai putut amăgi până acum, ca să crezi că tot așa...?”²⁴. Astfel se fundamentează o altă posibilă grilă de interpretare a „fantasticului”: evenimentele au loc într-adevăr, dar stranițetea lor este, în multe cazuri, perfect rațional explicabilă printr-o derizorie păcăleală.

2. 3. Toate aceste ilustrări ale opoziției dintre real și imaginar sau iluzoriu sunt determinate în bună măsură de necesitatea cititorului de a conferi o explicație aparentului fantastic și astfel pășim deductiv în domeniul straniului. Însă există și un *straniu pur*, gen în care evenimentele relatate pot fi explicate prin legi raționale, dar care fiind într-atât de neverosimile, extraordinare, șocante, singulare, neliniștitoare sau insolite determină reacții limită, paradoxale, ale cititorului. Tzvetan Todorov consideră că straniul pur satisface o singură condiție a fantasticului: descrierea anumitor reacții, în special a *fricii*, ceea ce ține exclusiv de sentimentele personajelor, fără nicio legătură cu vreun eveniment material sfidând rațiunea. În *Aranca, știma lacurilor* aglomerarea atâtor evenimente neverosimile, șocante, neliniștitoare etc. conduce către o abandonare treptată a ezitării cititorului, marcă a fantasticului și către complacerea într-o lume în care logica perfect rațională a istoriei este surmontată de insolitul acesteia. Incitat, destinatarul și receptorul povestirii trăiește un epicureism intelectual în genul straniului, un univers din care nu este absent, desigur, sentimentul fricii. Personajul naratorul poate fi inițial ironic, apoi uimit, apoi fascinat de evenimentele insolite al căror martor și protagonist se crede a fi, dar finalmente inevitabilul se produce: îl apucă frica: “Mă întorceam de departe, cu înfățișarea sălbatică și cutremurată încă, așa cum arăta oglinda, revenit din hrubele altor vârste ale umanității: omul lacustru, înfricoșat de superstiții și de vedeniile smârcurilor înmiasmate. /.../ Nu cunoscusem până acum frica. Și toată întâmplarea făcuse irupție neașteptat, răscolind nevrednice slăbiciuni ignorate în cel mai întunecat adânc al ființei mele...”²⁵.

3. Miraculosul

O ultimă treaptă de lectură a nuvelei deplasează grila de interpretare către un alt gen limitrof fantasticului, *miraculosul*. În cadrul acestui gen evenimentele se petrec într-adevăr și fac parte din realitate, dar acceptăm că realitatea este condusă de legi necunoscute nouă. Evenimentele se înfățișează ca fantastice și se finalizează prin acceptarea necondiționată a supranaturalului. Istoria rămânând neexplicată și irațională ni se sugerează definitiv existența supranaturalului. În cadrul acestui gen și într-o asemenea grilă de interpretare nu

²⁴*Ibidem*, p. 497.

²⁵*Ibidem*, p. 492.

atitudinea față de evenimentele relatate îi conferă consacrare, ci însăși natura evenimentelor.

În acest sens în *Aranca, știma lacurilor* ne este semnalată, în repetate rânduri, prezența stafiiilor: "... vreun mizantrop, îndestul de sătul de lume și de nebun pentru a achiziționa castelul cu stafii."²⁶; „ - La castelul contelui Kemény ! am răspuns în sublima-mi candoare. Castelul cu stafii...”²⁷; “Îi apare întâia oară arătarea cavalerului Ștefan Kemény. /.../ Mai 1883. În fiecare noapte îi apare arătarea lui Ștefan Koloman Andrei Kemény, făcându-i semn misterios și dispărând la cântatul cocoșilor. /.../ Noiembrie 1884. Contele Andor comandă la Lipsca și Viena un ciclu de cărți despre științele oculte, reîncarnare, spiritism, magnetism etc. /.../ Iulie 1887. Contele Andor intră în comunicație directă cu spiritul cavalerului Ștefan Kemény.”²⁸; „Iunie 1902. O păreche de servitori, angajați de curând, cer rezilierea contractului, sub cuvânt că nu pot locui sub un acoperământ unde se arată în fiecare noapte o vedenie albă, care cutreieră coridoarele.”²⁹; ”Toți jură cu mâna pe sfânta cruce că încăperile castelului și împrejurimile parcului sunt umblate noaptea de stafia contesei Aranca.”³⁰; „M-am tras câțiva pași îndărăt, să cuprind în întregime cu privirea fațada castelului cu stafii.”³¹; „Întrebă dacă nu te temi de stafii!”³²; “... într-un castel faimos de prof. Un castel cu stafii.”³³.

Finalmente, naratorul însuși va porni în vânarea obsedantă a stafiei contesei Aranca: “... o clipă am avut nălucirea deșănțatei mele înfățișări, dezbrăcat, cutreierând coridoarele negre după o arătare, după stafia de care-mi râdeam cu atâta siguranță ieri și aseară, și adineaori, și care acum își râdea dânsa de mine...”³⁴. Naratorului îi este, în fond, cel mai comod să accepte supranaturalul istoriei trăite în mod necondiționat. Cu toate eforturile și bunăvoința personajului, avalanșa evenimentelor neverosimile îl determină să admită că legile după care se produc acestea nu sunt aceleași cu ale realității cotidiene, cu atât mai mult cu cât celelalte personaje ale acestei *istorii* acceptă ca natural neverosimilul.

Dacă ar fi să încadrăm într-o anumită clasificare genul de miraculos al nuvelei, poate cel mai apropiat ar fi cel al *miraculosului-exotic* din teoria lui Tzvetan Todorov³⁵. În acest caz cititorul nu cunoaște regiunile unde se desfășoară evenimentele și în consecință nu are niciun motiv să își exprime

²⁶Cezar Petrescu, *op. cit.*, p. 456-457.

²⁷*Ibidem*, p. 462.

²⁸*Ibidem*, p. 468-469.

²⁹*Ibidem*, p. 472.

³⁰*Ibidem*, p. 476.

³¹*Ibidem*, p. 477.

³²*Ibidem*, p. 481.

³³*Ibidem*, p. 494.

³⁴*Ibidem*, p. 499.

³⁵Vezi Tzvetan Todorov, *op. cit.*, p. 74.

dubii asupra autenticității lor, cu atât mai mult cu cât, de la un moment dat, naratorul povestirii, sceptic prin excelență, situează el însuși totul la nivelul „firescului”. Este interpretarea cea mai comodă a istoriei, deopotrivă pentru narator și pentru cititor: „Cum văd, mergem la capătul lumii, și nu mai e vorba de o simplă plimbare, ci de o adevărată expediție, plină de riscuri...”³⁶; „...copilul deschisese ochii înfricoșați la aceste sălbatice locuri...”³⁷; „vârful întunecat al castelului, în negura bruscă a înnoptării, îmi păru că se cufundă în mlaștini, inaccesibil, la capătul lumii.”³⁸. Întreaga descriere a domeniului mlăștinos al domeniului, cu flora și fauna specifice, este de o aglomerare stilistică remarcabilă, care impune lungi paragrafe de un exotism nemijlocit al unei lumi endemice, străine, aflate nu doar la capătul lumii, ci mai ales paralel cu lumea naturală, într-o *altă* lume, *supra-naturală*.

Tzvetan Todorov citează un text „canonic” al genului care explică și funcția îndeplinită de exprimarea „neexplicată” a supranaturalului într-o povestire: Pierre Mabilie în *Le Miroir du merveilleux* (*Oglinda miraculosului*) conchide: „Dincolo de amuzament, de curiozitate, de emoțiile pe care ni le prilejuiesc povestirile, poveștile și legendele, dincolo de nevoia de a se distra, de a uita, de a se lăsa în voia senzațiilor agreabile și înspăimântătoare, scopul real al călătoriei miraculoase este, suntem acum în măsură să ne dăm seama de acest fapt, o mai desăvârșită explorare a realității universale.”³⁹.

În ceea ce privește *procedeele de scriitură* care organizează un text narativ astfel încât să instituie ambiguitatea și în consecință caracterul fantastic, acestea sunt imperfectul și modalizarea.

4. Concluzie

În ce măsură corespunde *istoria* nuvelei *fantasticului*? Putem concluziona acum că într-o măsură interpretabilă. Pe de o parte *Aranca, știma lacurilor* introduce, cu artă, o întregă panoplie a opozițiilor dintre real și imaginar sau iluzoriu, care oferă chei multiple de descifrare a evenimentelor aparent inexplicabile și chiar cultivă frica în fața insolitului prezentat astfel încât cititorul are destule argumente să catalogheze povestirea drept *stranie*. Pe de altă parte pare a cultivat calculat și cealaltă variantă, a supranaturalului firesc, astfel încât lectorul poate opta preferențial pentru o povestire *miraculoasă*. *Aranca, știma lacurilor* reușește să întretină într-un ritm niciodată în repaus multiplele *ezitări*, deopotrivă ale naratorului personaj, dar mai ales ale receptorului enunțării. În ultimă instanță cititorul nu știe pe care dintre variante să o aleagă și uneori este tentat să nu mai aibă încredere nici în vocea narativă,

³⁶Cezar Petrescu, *op. cit.*, p. 458.

³⁷*Ibidem*, p. 465.

³⁸*Ibidem*, p. 490.

³⁹Apud Tzvetan Todorov, *op. cit.*, p. 76.

fără însă a dobândi un punct referențial de reper cert. Din această **ambiguizare** a istoriei nuvelei, dar și a narațiunii, a modului de prezentare a evenimentelor se întreține, fragil, dar seducător și rafinat, *fantasticul*.

Bibliografie

- CIOPRAGA, Constantin, „În apropierea fantasticului”, în *România literară*, an XIX, nr. 25, 19 iunie 1986, p. 8, apud Cezar Petrescu, *Omul din vis. Nuvele și povestiri*, București, Editura Minerva, 1989, p. 572-580.
- DAN, Sergiu Pavel, *Proza fantastică românească*, București, Editura Minerva, 1975, p. 192-199.
- DASCAL, Mihai, „Străinul” din noi sau Cezar Petrescu și mutațiile prozei românești interbelice, studiu introductiv la vol. *Somnul. Simfonia fantastică*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1988, p. 5-20, 25-26.
- GAFIȚA, Mihai, *Cezar Petrescu*, București, Editura pentru Literatură, 1963, p. 78-82, 179-180.
- MARINO, Adrian, *Fantasticul în Dicționar de idei literare*, I, Editura Eminescu, 1973
- MAXIM, Ion, *Postfață* la vol. *Aranca, știma lacurilor. Proză fantastică*, București, Editura Minerva, 1973, p. 231-251.
- PETRESCU, Cezar, *Aranca, știma lacurilor* în vol. *Omul din vis. Nuvele și povestiri*, București, Editura Minerva, 1989
- PHILIPPIDE, Al. A., „Cezar Petrescu: Aranca, știma lacurilor”..., în *Adevărul literar și artistic*, seria a II-a, an IX, nr. 475, 12 ianuarie 1930, p. 7, apud Cezar Petrescu, *Omul din vis. Nuvele și povestiri*, București, Editura Minerva, 1989, p. 539-541.
- PIRU, Al., *Cezar Petrescu, azi*, studiu introductiv la *Opere*, I, București, Editura Minerva, 1985, p. VIII-XI, XIII-XV.
- TODOROV, Tzvetan, *Introducere în literatura fantastică*, în românește de Virgil Tănase, prefață de Alexandru Sincu, Editura Univers, 1973